

IN HET KORT

Deze rubriek wordt samengesteld door Toon Vernooij. Bijdragen voor deze rubriek zijn van harte welkom. Stuur een berichtje naar toonvernooij@planet.nl.

Exoten

Er is de laatste tijd veel discussie over zogenaamde "invasieve exoten". Denk maar aan het recente gedoe rond de huiskraaien van Hoek van Holland, die een wisse dood tegemoet leken te gaan, maar door een curieuze combinatie van bureaucratie en jurisprudentie voorlopig van de ondergang zijn gered. Minder opvallende exoten zijn allerlei geleedpotigen die (meestal) per ongeluk met uitheemse planten worden ingevoerd en zich in het wild weten te vestigen. De invloed die deze kleine exoten op het inheemse ecosysteem kunnen hebben, is nauwelijks te voorzien, omdat een heel complex van factoren daarbij een rol speelt. Soms lijkt er zelfs sprake van een gunstig effect op populaties van inheemse soorten.

Een mooi voorbeeld daarvan kwam aan het licht uit Brits onderzoek (University of Edinburgh). Kool- en pimpelmezen blijken de gallen van een invasief eikengalwespje (*Andricus kollari*) als voedselbron ontdekt te hebben. De wespjes zijn voor hun levenscyclus afhankelijk van de Turkse eik (*Quercus cerris*), zelf ook een exoot. De galwespen zijn rond 1830 in Devon geïntroduceerd en hebben zich van daaruit over heel Groot-Brittannië verspreid. Mezen eten van nature inheemse galwesplarven, maar de gallen van *A. kollari* zien er heel anders uit. De mezen hebben dus moeten "leren" hoe ze deze voedselbron konden gebruiken.

Van in totaal 3000 onderzochte gallen was gemiddeld de helft aangepikt door mezen. Dat is behoorlijk veel en wijst erop dat de gallen geen incidentele prooi zijn, maar als standaard voedsel dienen. Nog mooier was dat de onderzoekers vaststelden dat het percentage aangepikte gallen het hoogst was in gebieden waar *A. kollari* het langst aanwezig was. Het kostte de mezen dus kennelijk tijd om ze te leren eten.

En dan is de vraag natuurlijk: waarom zijn de exotische galwespjes zo in trek? Het aseksuele stadium van *A. kollari* legt in het najaar eitjes in de knoppen van de Turkse eik. De gallen ontwikkelen zich in winter en vroege lente. Daarmee komt dus al heel vroeg in het broedseizoen van de mezen een rijke bron aan dierlijk eiwit beschikbaar. Volgens de onderzoekers lijken vooral de vogels te profiteren die, als gevolg van de klimaatverandering, steeds vroeger beginnen met broeden. Zonder de aanwezigheid van deze vroege voedselbron zouden de jongen te kampen hebben met voedselgebrek.

Bron: Birdwatch (www.birdwatch.co.uk), 20 februari 2013

Pincoyastormvogeltje

Sommige verhalen hebben een bijna jongensboekachtige romantiek. Vooral verslagen van de ontdekking van een nieuwe vogelsoort spreken mij altijd aan, helemaal als het om een zeevogel gaat. Zeevogels zijn nu eenmaal mijn favoriete vogels.

De bekende Britse ornitholoog Peter Harrison (onder andere auteur van *Seabirds, An Identification Guide*) doet, samen met anderen, in het januarinumnummer van het

Amerikaanse ornithologische tijdschrift *The Auk* uitgebreid verslag van de ontdekking en beschrijving van een nieuw soort *Oceanites* stormvogeltje, dat uitsluitend voorkomt in het fjordengebied ten noordoosten van Chiloe Island in Zuid-Chili. Al in 1983 had Harrison tijdens een tocht in de beschutte wateren bij Chiloe Island een mysterieus, niet te identificeren stormvogeltje waargenomen. Het verenkleed met veel opvallend wit deed hem in eerste instantie denken aan Elliott's stormvogeltje. Een eerder door anderen "verzameld" exemplaar werd lange tijd ook als een ietwat afwijkend Elliott's stormvogeltje gelabeld. Maar er bleef iets knagen: Elliott's komt namelijk alleen voor in de wateren rond de Galapagoseilanden, waar hij tamelijk algemeen is. Waarnemingen uit het zuiden waren niet bekend.

In de jaren na 1983 waren er met tussenpozen meldingen door vogelaars die met de ferry overstaken naar Chiloe Island en onderweg een atypisch, nog niet beschreven stormvogeltje hadden waargenomen. In 2009 verschijnen dan eindelijk de eerste foto's van deze "mystery bird". Dat zet Harrison en vier andere zeevogelkundigen ertoe aan om in februari 2011 vijf pelagische tochten te ondernemen in de Reloncavi Sound (het zeegebied ten noordoosten van Chiloe waar in 1983 de eerste waarnemingen waren gedaan). Ze vangen en meten diverse individuen, maken foto's en verzamelen één exemplaar.

Uit alles blijkt dat ze een nieuwe soort te pakken hebben. Het stormvogeltje wijkt in gedrag en verenkleed af van andere *Oceanites*-soorten. Zo heeft hij een bijzondere manier van foerageren: hij rent over het water met half gesloten vleugels en de poten deels onder water. Ook duikt hij regelmatig geheel onder op zoek naar

Oceanites pincoyae - Simon de Bruxelles (bron: The Times).

voedsel, iets wat geen enkel ander stormvogeltje doet. Het is ook het enige stormvogeltje dat buitenste staartpennen met een gedeeltelijk witte buitenvlag heeft. In juli 2011 maken ze opnieuw een tocht om meldingen van lokale vissers te verifiëren dat de soort ook in de winter in het gebied aanwezig is (wat verklaart dat de soort nooit is waargenomen op de open oceaan).

Het mooiste van het verhaal is misschien wel de wetenschappelijke naam die de soort krijgt: *Oceanites pincoyae*. *Pincoya* is een zeenimf uit de mythologie van de Chiloe-indianen. Zij is de beschermster van vissers en zeelui. Zo is dit vogeltje ook een mooi symbool voor het behoud van het mariene ecosysteem waarvan de vissers afhankelijk zijn.

Bron: *The Auk*, Vol. 130, No. 1 (January 2013), pp. 180-191; <http://www.jstor.org/>